

Finansdepartementet
(leveres kun på nettet)

28. mars 2017

Høring – Hvitvaskingsutvalgets utredning NOU 2016:27 – Særlig om lov om register over reelle rettighetshavere mv.

Det vises til departementets høringsbrev av 20.12.2016.

Norsk Øko-Forum organiserer nærmere 1 000 medlemmer som i sine yrker arbeider mot økonomisk kriminalitet. Vi har medlemmer fra bl.a. skatteetaten, politi- og påtalemyndighet, tolletaten, og ansatte i anti-hvitvaskingsenheter innen bank og forsikring. Våre medlemmer arbeider hver eneste dag med å etterforske mistanker om økonomisk kriminalitet, og ser de praktiske utfordringene forbundet med å skaffe god informasjon om reelt eierskap.

I utredningens kapittel 16 er det inntatte forslag til lov om register over reelle rettighetshavere mv. som foreningen ønsker å knytte noen kommentarer til.

Kriminalitetsbildet er i stadig endring, og for eksempel fremveksten av arbeidslivs-kriminalitet illustrerer hvordan kriminelle misbruker næringslivsstrukturer for å skjule straffbare forhold. Det er en profesjonalisering og internasjonalisering som vi ikke har sett tidligere. Kriminaliteten er profittmotivert, og de kriminelle søker å skjule utbyttet sitt på best mulig måte, herunder gjennom aksjeinvesteringer i norske selskaper, for å unngå å bli avslørt. Korrupsjon er videre en reell trussel mot et velfungerende næringsliv. Det er en risiko ikke å vite hvem som er de reelle eierne av selskaper som handler med det offentlige, f.eks kommuner, Forsvaret m.fl.

For å møte truslene er det essensielt at myndighetene gir politi- og kontrollsiden, samt media og allmennheten de nødvendige virkemidlene til å etterforske og avdekke slik kriminalitet. Norge har nå en mulighet for å være et foregangsland internasjonalt når det gjelder åpenhet om eierskap.

Norge fikk høsten 2014 klar kritikk i Financial Action Task Forces (FATF) evaluering av utforming og praktisering av hvitvaskingsreglene. FATF fremhevet at opplysningene om norsk eierskap i norske selskaper ikke var oppdaterte og verifiserte, og at informasjonen heller ikke er tilgjengelig "in a timely manner". Det ble videre påpekt at Norge helt mangler informasjon om utenlandske eiere i norske selskaper.

Dette innebærer at hverken politi/påtalemyndighet, skattemyndighetene, eller journalister, private granskere, bank- og finansnæringen eller allmennheten har tilgang til oppdatert informasjon om hvem som reelt sett kontrollerer og står bak norske selskaper.

Norsk Øko-Forum er glade for at Stortinget har besluttet å opprette et register, og vi er opptatt av at registeret skal bli så praktisk nyttig som mulig. Stortingsvedtakene sier klart at offentligheten skal ha reell tilgang til opplysningene i registeret.

Registeret bør være åpent

Norsk Øko-Forum mener at registeret må være søkbart for alle. Det er klart at informasjon om eierskap til aksjer ikke kan anses som sensitive eller taushetsbelagte opplysninger. Det er derfor ingen grunn til å skjerme dette spesielt. Etter vår mening kan ikke hensynet til investorers interesser veie tyngre enn samfunnets behov for beskyttelse. Investorer i Norge nyter godt av et solid og velregulert marked, et godt rettssystem og et solid bankmarked. Dette er goder man bør verdsette og være villig til å ofre noe for å beholde. Åpenhet er viktigere enn mulighet for større profitt.

Det er vårt inntrykk at de fleste korrupsjonssakene som avdekkes i Norge kommer som resultat av tips til media eller avdekkes av selskapene selv. For å gjøre pressen og allmenheten i stand til å avdekke korrupsjon, bør man gjøre det enklest mulig å foreta søk på eierskap. Korrupsjon er svært samfunnsskadelig. Vi viser til Økokrims trusselvurdering for 2015-2016 der det heter:

"Områder med svak transparens tiltrekker seg lovbrudd og utgjør drivere for kriminalitet - mye av den økonomiske kriminaliteten foregår ved at lovbrysterne gjennomfører transaksjoner og tar eierskap på en ikke-transparent måte."

Norsk Øko-Forum vil på denne bakgrunn argumentere for at all relevant informasjon om fysiske eiere må registreres så raskt som mulig, og senest innen utløpet av transaksjonsmåned. Det bør knyttes sanksjoner til manglende og for sen innrapportering.

Det bør videre være ubegrenset tilgang til registeropplysningene. Et register som er oppdatert og lett tilgjengelig vil øke politi/påtalemyndighet og skattemyndighetenes muligheter til å benytte tvangsmidler for å sikre verdier til dekning av eks. skatte- og inndragningskrav. For øvrig vil vi fremheve viktigheten av innsyn i historiske data (herunder om oppløste selskaper og selskaper som har gått konkurs), og at det må være mulig å foreta kryssøk på selskaper og personer. Det bør ikke være krav om innlogging, og selskap/aksjonærer må ikke få informasjon om hvem som har søkt innsyn i opplysningene.

Vi kan til en viss grad forstå at finansnæringen er bekymret for at noe av kapitalen vil forsvinne fra det norske aksjemarkedet som følge av et åpent og søkbart eierskapsregister. På den annen side vil investorer gjerne plassere pengene sine der de kan tjene på det, og det norske markedet er solid og velfungerende, samt at vi i mindre grad enn andre land har vært rammet av finanskrisen. Det kan etter vår mening ikke være slik at hensynet til åpenhet om eierskap skal ofres til fordel for maksimal handel med norske aksjer. Vi har vanskeligheter med å se noen legitime grunner til å hemmeligholde hvem som eier en aksjepost. Et

hemmelighold indikerer etter vår mening at pengene ikke nødvendigvis er "hvite". Vi mener dermed at dette ikke er et relevant argument mot en rask overgang til full åpenhet.

Norsk Øko-Forum påpeker videre at lovgiver må være klar over at et eierskapsregister vil ha problemer med å fange opp finansielle instrumenter som kan være egnet til å skjule reelt eierskap og kontroll i selskaper og konsern. Eierskap kan skjules gjennom dekomponering av aksjer, der aksjenes økonomiske -(eks. utbytte), administrative- (eks. stemmerett) og dispositive- (eks. kjøp/salg/utlån) rettigheter deles opp i ulike selvstendige, omsettelige finansielle instrumenter. Enkelte derivater, som er en bestemt type finansielt instrument med kun finansielt oppgjør, gjør det mulig å kontrollere store aksjeposter uten synlighet, og dermed omgå kravene til registrering i eierskapsregisteret. Dette må det tas høyde for ved utformingen av regelverket.

Flere land herunder England, Danmark og New Zealand har innført helt åpne og søkbare registre for allmennheten. Komiteene i EU-parlamentet som leder arbeidet med hvitvaskingsdirektivet har stemt for full offentlig tilgang til registre over reelle eiere. Dette taler for at også Norge bør gå foran som et godt eksempel internasjonalt sett.

Børsregistrerte selskaper må omfattes av registreringsplikten

Dette er en klar svakhet ved forslaget. Ikke alle selskapene på Oslo Børs har offentlige registre over reelle eiere, noe de heller ikke er pålagt å ha.

I de listene som har blitt publisert fremgår heller ikke endelig eier, men f eks skatteparadisselskap eller forvalterkoni gjennom utenlandsk bank. Vi viser til at Stortinget har bedt om at forvalterkonto-ordningen bør likestilles med norske aksjonærer, se vedtak 5.6.2015.

Samtlige aksjonærer må omfattes av registeret

I forslaget fremgår det at det kun er aksjonærer med over 25 prosent eierskap som skal registreres i registeret. Foreningen stiller seg undrende til hvorfor man har valgt en så høy terskelverdi. Opplysninger om aksjonærer er allerede i dag offentlige i aksjeeierboken, jf. aksjeloven § 4-6 og allmennaksjeloven § 4-4, og iht. avgjørelse fra Sivilombudsmannen av 7.8.2015 (SOM-2015-905) kan det gis innsyn i tilsvarende opplysninger som i aksjeierboken fra Skatteetatens aksjonærregister. Dette vil gjøre det mulig å skjule store investeringer og eierposter, uten noen gevinst for samfunnet.

Lagringstiden på informasjonen må settes til 10 år

Det er foreslått en maksimal lagringstid på 5 år for opplysningene i registeret, som starter å løpe når en fysisk person ikke lenger er reell eier. Norsk Øko-Forum mener informasjonen bør lagres i 10 år etter at eierskapet har opphørt. Lagringstiden må etter vår mening ses i sammenheng med endringsfristene for skattemyndighetene og tollmyndighetene, samt fristene for strafferettslig foreldelse for alvorlige økonomiske forbrytelser som er 10 år.

Hvilken informasjon skal registreres

Utvalget foreslår at følgende informasjon skal fremgå i registeret: Navn, bostedsland, fødselsdato, statsborgerskap, og grunnlag for å anse vedkommende som reell rettighetshaver. Dette er etter foreningens oppfatning ikke tilstrekkelig. Vi mener dette bør suppleres med informasjon som hjemmeadresse, telefonnummer, personnummer eller tilsvarende, antall aksjer og aksjeklasse (for aksjonærer). Dette vil også gjøre det mulig å sammenstille informasjonen med andre registre.

Inger A. E. Coll

På vegne av styret i Norsk Øko-Forum